

Sant Martí d'Empúries

A tocar del poble de l'Escala hi ha el llogarret anomenat Sant Martí d'Empúries, que pren el nom de l'antiga colònia grega Empòrion –de fet, lexicalitzat amb accent, perquè no en portaven ni el grec ni el llatí–, fundada cap al 500 aC per un estol de grecs massaliotes –vull dir de Massàlia, avui Marsella–, amb la intenció de mercadejar amb els pobles indígenes d'aquelles contrades: així devia ser pel fet que *emporion*, en llengua grega, vol dir senzillament «mercant», «centre comercial», com ara un Caprabo dels nostres dies. Les restes gregues d'Empúries són escasses, de menys importància que les romanes, atès el poc interès imperialista que van tenir els grecs abans d'Alexandre. Més endavant, a Empòrion –és a dir, pròpiament al lloc que ara ocupen les ruïnes gregues i romanes– va desembarcar-hi l'any 218 aC Gnaeus Escipió per tal de deturar l'avenç dels cartaginesos, capitanejats per Anníbal, segons llegim en la *Història* de Polibi, III, 76.1. Després hi va desembarcar Escipió Africà, l'any 210, i en aquest punt encetà la conquesta d'Hispania (nom de la província romana que coincideix amb l'actual península Ibèrica, *Iberia* per als grecs) per fer-ne una muralla contra les invasions cartagineses. Marcus Porcius Cató desembarcà en algun punt del cap de Creus l'any 195 (sempre abans de Crist) i d'allà va passar a Empúries, que ja era un port molt segur. Cèsar, per fi, canviant lleugerament el nom de la colònia

grega, va fundar-hi la ciutat romana d'*Emporium*, que no trigà a cristianitzar-se. Quan va succeir això, va fundar-s'hi una basílica cristiana, que és probablement l'origen de Sant Martí d'Empúries, església dedicada a sant Martí de Tours, jo diria, del segle IV. De tot això se'n saben moltes més coses, però les teniu a l'abast en qualsevol biblioteca. No seré jo, professor de lletres, qui us adreci a internet!

En Marçal Aiguabella

Si fem un petit homenatge a aquest noi de Verges, és per dues raons: perquè va ser l'Abanderat de la Dansa de la Mort en l'última edició de la Processó de Verges –alçava les cames com cal, perquè és home d'esport– i perquè va tenir l'amabilitat de convertir-se en el meu professor de música, cosa que demana una dosi imponent de paciència: si tinc un llibre a la falda, tot passa a segon pla. Fem les lliçons puntualment, jo pago sempre que escau –ell no reclama mai els honoraris: és jove!–, i només en tinc una queixa: li vaig deixar una colla de partitures fa més d'un any perquè se'n fes fotocòpies per a les seves lliçons... i encara no me les ha tornades: és jove!

Això sí, amb el cognom que té –ultra les seves virtuts, que lloaran més bé el pare i la mare–, segur que farà una carrera molt brillant: a Catalunya hi ha molt poca gent que tingui un cognom tan infreqüent i tan bonic. He consultat guies telefòniques de diversos llocs i hi he trobat Aiguadé (o sia, Aiguader, el qui transporta i ven aigua), Aiguajoc, Aiguavella i Aiguaviva; però amb el cognom Aiguabella només conec els de Verges i els seus parents. Aiguader és nom d'ofici, com n'hi ha tants a Catalunya: cap

secret. Però tots els altres que he vist han de vincular-se a la toponímia, és a dir, corresponen a un salt d'aigua (Aiguajoc, Aiguaviva), o a una font descoberta fa centúries (Aiguavella). Però Aiguabella, amb *b*, és cosa raríssima, perquè costa pensar que l'aigua que brolla d'una deu pugui ser més «bella», o sigui, «més bonica» que una altra: això és massa sofisticat per a donar nom a un lloc i, per ell, a un cognom de família. Jo, carregat d'innocència, m'inclino a pensar que Aiguabella és una transformació gràfica d'Aiguavella, per l'equivalència fonètica, a les comarques del nord, de la *b* i la *v*. Sigui com sigui, aquesta família pot estar ben contenta: no se us acudeixi anar al Registre Civil a canviar-vos una lletra per l'altra!

Quant a Marçal, el nom és d'origen romà: *Martialis*, en català, Marcial. Se'n deia el gran poeta epigramatista Marc Valeri Marcial, mort l'any 102 de la nostra era. El nom ve sens dubte de Mart, déu romà de la guerra, i guerra hi haurà, sense que arribi la sang al Ter, si el meu professor de música no em torna les partitures!